

1. Рудницька Н.Ю. Використання інтегрованого навчання на уроках математики в початкових класах / Підготовка фахівців у контексті становлення Нової української школи за заг. редакцією В.Є. Литнєва, Н.Є. Колесник, Т.В. Завязун. – Житомир: ФОП «Н.М. Левковець», 2018. – У 2-х ч. – Ч.1. С. 248-251

Рудницька Неля Юріївна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри

дошкільної освіти і педагогічних інновацій

ЖДУ імені Івана Франка.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Державним стандартом початкової загальної освіти передбачається одне з найголовніших завдань школи — всебічний розвиток та виховання особистості через формування в учнів бажання і вміння вчитися, повноцінних мовленнєвих, читацьких, обчислювальних умінь і навичок відповідно до пізнавальних можливостей дітей молодшого шкільного віку[1]. Пошуки шляхів удосконалення системи освіти в початковій школі привели до відродження такого методичного явища як інтеграція навчання, яке поступово переходить сьогодні з дискусії в практику.

Актуальність ідеї інтегрованого навчання в тому, що вона є оптимальною для сучасного етапу розвитку національної школи, який характеризується ускладненням змісту освіти, зростанням обсягу необхідної інформації та зменшення часу, відведеного для її засвоєння.

Метою нашої статті є проаналізувати дидактичну особливість інтегрованих уроків та її способи реалізації в процесі навчання математики в початковій школі.

Характеризуючи інтеграцію в історичному аспекті потрібно зазначити, що ще Я. А. Коменський вважав, що для формування системи знань важливо послідовно встановлювати зв'язки між навчальними предметами. Не втратили актуальності думки Д. Локка про доцільність наповнення змісту одного предмета фактами інших.

К. Д. Ушинський справедливо вважав, що знання та ідеї, які повідомляються будь-якими науками, повинні органічно об'єднуватися у світлий і, по можливості, широкий погляд на світ та життя взагалі.

Блискучим прикладом проведення інтегрованих уроків був приклад В. Сухомлинського, його уроки в природі", які він проводив у Павліській середній школі для 6-річних дітей. Це була, на думку О. Я. Савченко, інтеграція основних видів пізнавальної діяльності (спостереження, мислення, мовлення) з метою навчання, виховання, й розвитку дітей 6-7 років[3, с. 372].

Сьогодні ідея інтеграції змісту і форм навчання приваблює багатьох учених та вчителів-практиків. Досліджені дидактичні особливості інтеграції змісту навчання (О. Біляєв, Л. Варзацька, Т. Донченко, Ю. Колягін, В. Паламарчук, О. Савченко, Н. Светловська).

Термін “інтеграція” (integratio) в перекладі з латинської означає “відновлення”, “поповнення”, “цілий”. У філософських джерелах трактується як сторона процесу розвитку, яка є об'єднанням у ціле ріднорідних частин і елементів. У психологічних працях подається з огляду на те, що інтегрований — це прийом, спосіб наукового пізнання, у процесі якого, вивчаючи певне полікультурне явище, спочатку виділяють його окремі елементи, а потім виробляється цілісний (інтегральний) погляд на явище[4, с.76] .

Відповідно до методичних рекомендацій щодо організації навчального процесу в початковій школі в 2016-2017 навчальному році формування в учнів цілісної картини світу сприятимуть інтегровані уроки, а також бінарні інтегровані уроки (коли у межах двох уроків поспіль опрацьовується матеріал двох і більше навчальних предметів). Основою ефективності таких уроків є чітке визначення мети і відповідне їх планування для забезпечення різнобічного розгляду учням певного об'єкта, поняття, явища з використанням засобів різних навчальних предметів[2, с.135].

Інтегрований урок — урок, в межах якого опрацьовується матеріал різних навчальних предметів

Інтегровані уроки ставлять за мету «спресувати» споріднений матеріал кількох навчальних дисциплін навколо однієї теми; розкрити загальні закономірності предметів, явищ, що відображаються у відповідних навчальних дисциплінах; навчити дітей бачити світ цілісним та вільно орієнтуватися в ньому.

Одним із напрямків методичного збагачення уроків у початкових класах є проведення їх на основі інтеграції змісту. Інтеграція — вимога часу, можливість ознайомлення особистості з досягненнями культури та науки, виведення її на новий інтелектуальний рівень.

Які шкільні дисципліни можуть бути зінтегровані?

Аналіз чинної програми для початкової школи дозволяють зробити висновок, що всі предмети початкової ланки мають своєрідний інтеграційний потенціал. Варіанти інтегрованих уроків є різноманітними. Можна зінтегрувати не тільки два, але й навіть три-чотири предмети на одному або кількох уроках. Але слід пам'ятати, що в основі інтегрованих уроків повинна бути близькість змісту провідних тем різних предметів та їх логічний взаємозв'язок.

Насамперед, це урок, який розв'язує конкретні перспективні завдання інтегрованого курсу, бо є його складовою частиною. Якщо інтегрований урок один із певної теми, він розв'язує коло завдань, які можна виконувати тільки завдяки інтегруванню. Але в будь-якому випадку інтегрований урок не може бути ізольованим, «випадати з теми». Він органічно поєднаний із попереднім та наступним уроками, є складовою всього навчально-виховного процесу.

Зважаючи на це, виділяють фактори, що сприяють активній розумовій діяльності в процесі інтегрування навчальних предметів:

- прийняття сполучення предметів для інтеграції;

- ретельний відбір змісту, методів, прийомів, враховуючи вікові особливості дітей;
- адекватність дій учителя та його вихованців.

Інтегрований урок вимагає від педагога ретельної підготовки, професійної майстерності та натхнення особистісного спілкування.

Уроки, побудовані на інтегрованому змісті, створюють передумови для різнобічного розгляду певного об'єкта, поняття, явища, формування систематичного мислення, збудження уяви, позитивного емоційного ставлення до пізнання. Але інтегровані уроки не повинні перевантажувати дітей враженнями, вони не повинні бути множиною окремих картин, а повинні існувати для однієї мети.

Для цього необхідно завчасно проаналізувати календарне планування і відібрати ті питання з програми, які близькі за змістом або метою використання. Адже до проведення інтегрованих уроків потрібно готуватися не лише вчителю, а й учням[3, с.374].

Необхідно також зазначити, що можливості до інтеграції навчання здебільшого залежать від бажання і вміння вчителя синтезувати відповідний зміст різних дисциплін, що справді органічно пов'язаний між собою.

Аналіз чинних програм для 4-річної школи й вивчення педагогічного досвіду дає можливість стверджувати, що найбільш вдалимими й ефективними є такі інтегративні зв'язки навчальних дисциплін:

- українська мова — українське читання;
- математика — природознавство, трудове навчання;
- українське читання — музика, образотворче мистецтво;
- основи здоров'я — «Я і Україна».

Хоч іноді на практиці виходить, що можна вдало і доцільно поєднати навіть зовсім непок'єднані речі. Це залежить від того, як педагог зможе «сконструювати» заняття, вибрати оптимальні форми й методи реалізації навчального матеріалу.

Вчитель повинен так продумати етапи уроку, щоб вони не лише були методично правильні, а й стали сходинками, долаючи які дитина не відчувала б великих труднощів, а крокувала впевнено, з цікавістю і легкістю.

Для цього потрібно опуститись до рівня сприймання дітей і так дібрати дидактичний матеріал, щоб висвітлити певне поняття системно, цілісно, використавши можливості кожного предмета, що інтегрується на уроці. Також потрібно дібрати відповідну наочність так, щоб вона вдало доповнювала етапи уроку.

Потрібно зауважити, що інколи навчальний матеріал такий об'ємний, що всі завдання неможливо виконати протягом 40 хвилин (коли інтегруються 3–4 предмети), тоді інтегроване заняття проводять на 2–3 уроках.

У випадках, коли програмований матеріал різних навчальних предметів дозволяє інтегрувати його в межах одного навчального дня, можуть організовуватися так звані “тематичні дні”, коли всі уроки за розкладом спрямовують на реалізацію єдиної виховної мети, що знаходить логічне продовження у виховному заході.

Математика в початковій школі — це база для проведення інтегрованих уроків, так як зміст будь-якого іншого шкільного предмета може розглядатися в якості інформації того чи іншого виду. Інтегрований урок, побудований на базі математики, дозволяє конкретизувати знання, вміння та навички і застосувати їх на практиці, допомагає розвитку математичного мислення школярів і дає можливість вчителю продемонструвати найбільш важливі прийоми і методи розумової діяльності в нестандартних ситуаціях.

Реалізація інтегрованих уроків досягається в процесі інтеграції уроків математики з іншими предметами початкової школи. Тематичний підхід об'єднує в одне ціле завдання з різних областей. Працюючи над темою, школярі користуються знаннями, отриманими на уроках

математики, використовуючи при цьому здобуті знання на уроках природознавства, української мови, трудового навчання, образотворчого мистецтва тощо. Крім того, тема допомагає дитині зв'язати те нове, про що вона дізнається, з чимось знайомим і зрозумілим з реального життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт початкової загальної освіти // Почат. освіта. — 2011. — №18. — 43 с.

2. Навчальні програми. 1 клас: методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу в 2016/2017 навчальному році з коментарем провідних фахівців.— Х.: Вид-во "Ранок", 2016.— 144 с.

3. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: підручн./ О.Я. Савченко.— К.: Грамота, 2012. — 504 с.

4. Чернецька Т.І. Сучасний урок: теорія і практика моделювання : [навч. посібник] / Т.І. Чернецька. — К. : ТОВ "Прайдрук", 2011. — 352 с.